

УДК 372.8:811.111.629.12.03

DOI: 10.15587/2519-4984.2025.338595

НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СУДНОВОЇ ЕНЕРГЕТИКИ ТА ЙОГО СПЕЦИФІКА

У. І. Ляшенко

The article examines the issue of teaching English to future specialists of marine power engineering and its peculiarities. The researcher defines the concept of teaching as "a purposeful process of transferring and mastering the knowledge, abilities and skills (KAS) for the development and adaptation of the individual to the requirements of society with the active interaction of all participants in this process", and the term "teaching of future specialists" is considered as "a purposeful active interaction between the teacher and students with the aim of transferring and mastering the KAS necessary for the future profession". The author examines in detail the term "readiness", which is proposed to be understood as "an integrated quality of the personality, formed by this personality during the teaching process, which provides the opportunity to perform a certain activity effectively", and the term "readiness for professional activity" - as "an integrated quality of the personality, formed by this personality during the teaching process in a specialty, which provides the opportunity to perform professional functions effectively". Based on these concepts, the author of the scientific article revealed the essence of the concept of "teaching English to future specialists in marine power engineering", which is formulated as "a purposeful active interaction between the teacher and students of the faculty of marine power engineering at English lessons (professional orientation) with the aim of transferring and consciously mastering the necessary professional English skills to ensure that future specialists can perform their professional functions effectively." The study analyzed the specifics of English language teaching for future marine power engineering specialists, which is characterized by: duality of training: after the second year, students undergo sailing practice; the content of teaching in their future specialty

Keywords: *teaching, teaching of future specialists, English language teaching of future specialists in marine power engineering, maritime English, readiness for professional activity*

How to cite:

Liashenko, U. (2025). Teaching English to future specialists of marine power engineering and its peculiarities. ScienceRise: Pedagogical Education, 3 (64), 49–55. <http://doi.org/10.15587/2519-4984.2025.338595>

© The Author(s) 2025

This is an open access article under the Creative Commons CC BY license

1. Вступ

Питання фахової реалізації постає перед кожною особою на її життєвому шляху і від того, наскільки вона буде ефективною, буде залежати професійна самозадоволеність і добробут людини. Головною складовою успішної фахової реалізації є освіта, що забезпечує всебічний розвиток особистості на кожному етапі її становлення.

Зробивши свідомий вибір у бік обраної професії майбутній спеціаліст сподівається отримати необхідні йому знання, уміння та навички під час свого навчання у професійному навчальному закладі. У свою чергу, такий заклад використовує широкий спектр технологій для надання професійних знань, розвитку умінь та формуванню навичок.

Специфіка навчання у вищих морських навчальних закладах (ВМНЗ) полягає в його дуальності: вже після другого курсу студенти починають проходити плавальну практику на судах різних судноплавних компаній і застосовувати набуті знання, уміння та навички (ЗУН) на практиці.

Оскільки судноплавні компанії воліють охопити якомога більшу зону торгівлі у різних країнах вони винаймають морських спеціалістів, які не лише володіють професійними ЗУН, але й певними особистісними якостями, що дозволяють уникати проблем на судні забезпечуючи його життєдіяльність, а також безперервно доставляти вантажі суден до різних частин світу для задоволення споживчих потреб.

Таким чином, провідним завданням ВМНЗ є визначити ключові компетентності, що будуть відповідати вимогам судновласників, для опанування майбутніми морськими фахівцями та винайти найбільш ефективну модель їх формування для кожного з напрямків підготовки. Тому, наукова значимість даної статті полягає у визначенні сутності поняття «навчання англійської мови майбутніх морських фахівців (суднова енергетика)» та його специфіки.

2. Літературний огляд

Враховуючи той факт, що Україна є членом Міжнародної морської організації (ІМО) і взяла на

себе зобов'язання з підготовки та дипломування моряків у відповідності до міжнародних стандартів, основоположними для ВМНЗ є два документа, а саме:

1. Міжнародна Конвенція з підготовки та надання дипломів морякам і несення вахт 1978 р. (ПДНВМ – 78, STCW – 78);

2. Міжнародний Кодекс з підготовки та надання дипломів морякам і несення вахт 1995 р. (КПДМ – 95, CODE – 95) [1] (Україна приєдналась до ПДНВМ – 78 у 1996 році, Закон Верховної Ради України №464-96/ВР від 1 листопада 1996 року).

Пізніше у 2010 році в Манілі, були прийняті зміни до цих двох документів [2], де новими пунктами Правила 1\14 Конвенції і Розділу частини А – I/14 Кодексу на суднові компанії покладається відповідальність за:

– забезпечення проходження моряками курсів підвищення кваліфікації;

– проходження відповідної підготовки капітанами, командним складом та іншими членами екіпажу на пасажирських судах;

– забезпечення ефективного спілкування англійською мовою членами екіпажу протягом усього часу перебування їх на судах компаній

Також уточнено, що при затвердженні навчально-тренажерних центрів (курсів і програм підготовки) сторони повинні брати до уваги дотримання вимог відповідних модельних курсів ІМО.

Детально визначені обов'язкові форми підготовки, якими повинні оволодіти капітан та командний склад (судноводії, механіки і електрики) для отримання відповідних дипломів компетентності з метою роботи на морських судах. Новими правилами Конвенції також введені вимоги до стандартів компетентності для кваліфікованого матроса, кваліфікованого моториста і електрика [2].

Окрім міжнародного законодавства, морська освіта України спирається на нормативно-правову базу України, де ключовими документами є:

– Наказ Міністерства інфраструктури України від 07. 08. 2013 № 567 "Про затвердження Положення про звання осіб командного складу морських суден та порядок їх присвоєння" [3];

– Кодекс торговельного мореплавства України [4]: “діяльність, пов'язана з використанням суден для перевезення вантажів, пасажирів, багажу та пошти, рибогосподарської діяльності, розвідки та видобування корисних копалин, пошуку і рятування людей, що зазнали лиха на морі, виконання буксирних, криголамних і аварійно-рятувальних операцій, навігаційно-гідрографічних робіт, прокладання кабелю, а також для інших господарських, наукових і культурних цілей” [4].

Важливим елементом при підготовці майбутніх спеціалістів є також стандарти вищої освіти. ВМНЗ функціонують відповідно до:

– Закону України «Про вищу освіту» [5];

– Закону «Про освіту» [6];

– Закону «Про наукову і науково-технічну діяльність» [7];

– Державної програми «Освіта XXI століття» [8];

– Указу Президента України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні» [9];

– «Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах» [10].

Згідно вищезазначених документів, значна увага при прийомі на роботу фахівців морського профілю повинна приділятися рівню володіння ними професійною англійською мовою для забезпечення можливості ефективної роботи у змішаних екіпажах. Тому, ВМНЗ вивчають і розробляють різні стратегії навчання цієї дисципліни для різних напрямків підготовки.

Кожен напрям підготовки характеризується своєю специфікою, що відображається у змісті дисциплін.

Підготовка майбутніх фахівців суднової енергетики на заняттях з дисциплін: «Морська англійська мова», «Іноземна мова (англійська мова для академічних цілей)» та «Ділова англійська мова» знаходиться в постійній трансформації і має відповідати запитам судновласників (оскільки із розвитком технологій сучасне судно представляє собою складний інженерний комплекс, який вимагає якісного обслуговування для безпеки екіпажу і судна).

Таким чином, ретельне дослідження складових процесу навчання англійської мови майбутніх фахівців суднової енергетики дасть змогу підібрати найбільш ефективні підходи і методи навчання та редагувати зміст навчання з метою адаптації до вимог роботодавців.

Отже, об'єктом статті є «процес навчання англійської мови майбутніх фахівців суднової енергетики у ВМНЗ».

3. Мета та завдання дослідження

Метою статті є визначити сутність поняття «навчання англійської мови майбутніх фахівців суднової енергетики» та окреслити його структурні компоненти.

Для досягнення мети були поставлені такі завдання:

1. Проаналізувати та уточнити сутність понять «навчання», «навчання майбутніх фахівців» та «готовність до професійної діяльності», їх класифікацію і трактування у різних наукових підходах. Дати своє визначення поняттю «навчання англійської мови майбутніх фахівців суднової енергетики»;

2. Розкрити специфіку навчання англійської мови фахівців суднової енергетики.

4. Матеріали та методи дослідження

Для визначення окреслених понять дослідження: «навчання», «навчання майбутніх фахівців» та «готовність до професійної діяльності» використовувалась термінологічний аналіз; методи аналізу, зіставлення, порівняння, узагальнення та синтезу використовувались при вивченні нормативних документів, психолого-педагогічної та методичної літератури для з'ясування сутності, специфіки та структури навчання англійської мови майбутніх фахівців суднової енергетики.

Метод порівняння надав можливість узагальнити отриману інформацію і зробити відповідні вис-

новки. Системний та комплексний підходи при аналізі структурних компонентів навчання англійської мови майбутніх фахівців суднової енергетики забезпечили достовірність отриманих результатів та висновків.

Структура дослідження: теоретична (перша) частина наукового дослідження розкриває сутність понять «навчання», «навчання майбутніх фахівців» та «готовність до професійної діяльності», їх класифікацію і трактування у різних наукових підходах з метою сформулювати та надати характеристику поняттю «навчання англійської мови майбутніх фахівців суднової енергетики»; у другій частині наукового дослідження визначено структурні компоненти навчання англійської мови майбутніх фахівців суднової енергетики. Висновки містять узагальнюючі характеристики: поняття «навчання англійської мови майбутніх фахівців суднової енергетики», специфіка навчання майбутніх фахівців суднової енергетики.

5. Результати дослідження

5.1. Аналіз понять «навчання», «навчання майбутніх фахівців», «готовність до професійної діяльності», їх класифікація і трактування у різних наукових підходах

У сучасній педагогіці навчання визначається як «цілеспрямований процес передавання і засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини. Навчання – процес двосторонній: діяльність учня – учіння і діяльність учителя – викладання» [11].

У свою чергу Ягулов В. В. характеризує навчання як «планомірно, організовану, спільну і двосторонню діяльність учителів і учнів, спрямовану на свідоме, міцне і глибоке опанування останніми системи знань, навичок і вмінь, процес, під час якого набувається загальна освіта, формується і розвивається особистість учня, його світогляд, засвоюється досвід людства і професійної діяльності» [12].

Погоджуємось з думкою Лозової В. І. та Троцько Г. В., які розуміють навчання як «цілеспрямовану взаємодію вчителя й учнів, у процесі якої здійснюється формування у школярів наукових знань, способів діяльності, емоційно-ціннісного і творчого ставлення до оточуючої дійсності, відбувається загальний розвиток дитини» [13].

Досліджуючи термін «навчання» з точки зору психології, можна зазначити, що як зарубіжні, так і вітчизняні психологи визначають його як «передачу суспільно-виробленого досвіду підростаючому поколінню; як групову діяльність, що включає викладання та учіння; як єдину діяльність по відтворенню культури; як управління засвоєнням знань» [14].

Враховуючи вищезазначене, розуміємо навчання як «цілеспрямований процес передавання та засвоєння ЗУН для розвитку і адаптації особистості до вимог суспільства при активній взаємодії усіх учасників цього процесу», а термін «навчання майбутніх фахівців» розглядаємо як «цілеспрямовану активну взаємодію викладача та студентів з метою передачі та засвоєння необхідних для майбутнього фаху ЗУН».

Сутність навчання майбутніх фахівців передбачає оволодіння ними освітньо-кваліфікаційними характеристиками обраної спеціальності та їх готов-

ності до виконання своїх обов'язків у майбутній діяльності за фахом.

Вивчаючи поняття «готовність» до професійної діяльності учені трактують його з різних позицій [15]:

– *особистісної*, де готовність виступає цілісним особистісним утворенням, що інтегрує сукупність внутрішніх суб'єктивних чинників окремої діяльності та досліджується переважно в контексті професійної підготовки до неї [16];

– *функціональної*, за якою готовність вважається психічним станом особистості, що визначає потенційну активізацію психічних функцій під час майбутньої професійної діяльності [17];

– *результативно-діяльній*, яка визначає готовність як результат процесу підготовки [15];

– *особистісно-діяльній*, у межах якої готовність окреслюється як прояв усіх граней особистості, які забезпечують можливість ефективно виконувати професійні функції [18, 19].

Більшість авторів [20, 21] наголошують на тому, що поняття «готовність» має розглядатися з позицій функціонального і особистісного підходів. У межах функціонального підходу готовність визначається як «особливий психічний стан людини, завдяки якому забезпечується високий рівень виконання професійної діяльності» [22].

Дослідник Пелех Ю. В. розуміє готовність як «інтегровану якість особистості, спрямовану на адекватну реакцію щодо можливості ситуативного вирішення універсальних (різнопланових) освітніх завдань за допомогою активізації і застосування набутої у навчально-виховному процесі системи компетенцій, що означені за таких умов диференційно-варіативними видозмінами» [23].

У свою чергу Тютюнник О. В., розглядаючи зміст і структуру професійної готовності акцентує увагу на тому, що категорія «професійна готовність» є одночасно метою і результатом підготовки спеціалістів до професійної діяльності, а зміст професійної діяльності – критерієм діагностики процесу підготовки і від якості підготовки напряму залежить рівень готовності спеціаліста до виконання майбутніх професійних функцій [24].

На думку Кондрашової Л. В. «готовність» має розглядатись як єдність двох напрямів – морального та психологічного, що включають «професійно-моральні погляди й переконання, професійну спрямованість психічних процесів, самовладання, педагогічний оптимізм, працездатність, налаштованість на педагогічну працю, здатність до подолання труднощів, самооцінку його результатів, потребу в професійному самовихованні, що забезпечує високі результати педагогічної роботи» [25].

Ураховуючи всі аспекти поняття «готовність» та різні погляди науковців щодо його трактування, розуміємо «готовність» як «інтегровану якість особистості, сформовану нею під час навчання, яка забезпечує можливість ефективно виконувати певну діяльність», а «готовність до професійної діяльності» розглядаємо як «інтегровану якість особистості, сформовану нею під час навчання за фахом, яка забезпечує можливість ефективно виконувати професійні функції».

Провівши ретельний аналіз понять «навчання», «навчання майбутніх фахівців», «готовність до професійної діяльності» та розглянувши їх класифікації і трактування у різних наукових підходах, визначаємо сутність поняття «навчання англійської мови майбутніх фахівців суднової енергетики» як «цілеспрямовану активну взаємодію викладача і студентів факультету суднової енергетики на заняттях з англійської мови (професійного спрямування) з метою передачі та усвідомленого засвоєння необхідних фахових ЗУН для забезпечення можливості майбутнім спеціалістам ефективно виконувати свої професійні функції».

5. 2. Специфіка навчання англійської мови фахівців суднової енергетики

Процес навчання ВМНЗ характеризується своєю професійною спрямованістю за різними напрямками підготовки. Серед основних напрямків можна виділити наступні:

1. Підготовка майбутніх судноводіїв.

2. Підготовка майбутніх фахівців суднової енергетики, яка має такі розгалуження:

– 271.02 «Управління судновими технічними системами і комплексами» («Експлуатація суднових енергетичних установок»);

– 271.03 «Експлуатація суднового електрообладнання і засобів автоматики».

Кожна з освітніх компонент (ОК), що вивчається на вищезазначених напрямках підготовки повинна у своєму змісті та структурі відповідати конк-

ретному напрямку, на якому вона викладається, й одночасно відповідати освітній парадигмі ВМНЗ.

Розглянемо та визначимо специфіку навчання майбутніх фахівців суднової енергетики ВМНЗ на прикладі Херсонської державної морської академії (ХДМА).

Відповідно до освітньої процесу ХДМА студенти першого курсу навчання різних напрямків підготовки мають отримати загальні професійні ЗУН роботи на судні вивчаючи спільні для морської освіти ОК. Навчання на цьому курсі англійської мови забезпечується ОК «Морська англійська мова».

ОК «Морська англійська мова» належить до нормативної частини циклу професійної підготовки фахівців морського профілю. Для опанування навчальним матеріалом ОК необхідним є володіння англійською мовою у межах програми для загальноосвітніх навчальних закладів на рівні В1 – незалежного користувача.

Керуючись основними освітніми стандартами України та міжнародними стандартами освіти в сфері підготовки фахівців морської галузі (модельні курси ІМО та вимоги Міжнародної асоціації морських університетів (International Association of Maritime Universities – IAMU), ОК «Морська англійська мова» містить зміст, наведений в Таблиці 1.

З табл. 1 видно, що напрям і тематика ОК відповідають загальним Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти (2001 р.) та вимогам ІМО та ПДНВ в контексті морської спрямованості і являють собою спільні для опанування ЗУН студентами усіх спеціальностей морської підготовки.

Таблиця 1

План вивчення ОК «Морська англійська мова» студентами першого курсу факультету суднової енергетики

№	Тема	прогнозовані ЗУН (skills)
1.	Морська освіта	Здатність описувати морську підготовку та навчання й обговорювати свою навчальну діяльність в академії та у вільний час
2.	Усвідомлення кар'єрних задач	Здатність описувати фактори, що сприяють вибору кар'єри та аналізувати власний рівень готовності до морської кар'єри
3.	Конструкція судна	Здатність описувати частини та параметри судна
4.	Сухогрузи	Здатність охарактеризувати особливості будови сухогрузів та суден, що перевозять наливні вантажі, описати властивості різних видів вантажів та назвати механізми для їх переміщення
5.	Судна для транспортування пакетованого вантажу	Здатність характеризувати судна для транспортування пакетованого вантажу згідно його дизайну, типу та властивостей.
6.	Судновий екіпаж та його обов'язки	Здатність описати головні обов'язки членів екіпажу, вказуючи на процедури щодо експлуатації судна та несення вахти
7.	Особиста безпека на судні	Здатність визначити основні засади безпечної робочої практики на борту судна
8.	Перша допомога на судні	Здатність розповісти про лікування та першу допомогу для конкретних травм
9.	Надзвичайні ситуації у морі	Здатність розказати про суднові надзвичайні ситуації та дії, щоб їх уникнути.
10.	Рятувальні засоби	Здатність охарактеризувати рятувальні засоби, їх використання, місця знаходження, конструкції та процедури запуску.

З табл. 1 видно, що напрям і тематика ОК відповідають загальним Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти (2001 р.) та вимогам ІМО та ПДНВ в контексті морської спрямованості і являють собою спільні для опанування ЗУН студентами усіх спеціальностей морської підготовки.

У свою чергу ця ОК пов'язана з: вивченням морської освіти, усвідомленням кар'єрних задач (Вступ до спеціальності), Теорією і будовою судна та їх рушіями (конструкція судна; сухогрузи та судна для транспортування пакетованого вантажу); Безпекою життєдіяльності (особиста безпека та перша

допомога на судні; надзвичайні ситуації у морі та рятувальні засоби), Екологією та охороною навколишнього середовища, морського середовища, Основами охорони праці, судна та організацією управління персоналом, Конвенціями та нормативними документами Міжнародної морської організації.

Навчання ОК «Морська англійська мова» здійснюється упродовж I-VIII семестрів денної та I-V курсах заочної форм навчання і, якщо для першого курсу навчання її зміст є спільним для студентів усіх спеціальностей, то починаючи вже з другого курсу відбувається диференціація за напрямками. Для

майбутніх фахівців суднової енергетики такий розподіл є серед механіків (271.02 «Управління судновими технічними системами і комплексами» («Експлуатація суднових енергетичних установок»)) та електриків (271.03 «Експлуатація суднового електрообладнання і засобів автоматики»).

Розглянемо та визначимо специфіку навчання майбутніх фахівців суднової енергетики ХДМА (Херсонська державна морська академія) на прикладі спеціалізації 271.03 «Експлуатація суднового електрообладнання і засобів автоматики» (III курс) (табл. 2).

Таблиця 2

План вивчення ОК «Морська англійська мова» студентами III курсу факультету суднової енергетики. Спеціалізація: 271.03 «Експлуатація суднового електрообладнання і засобів автоматики»

№	Тема	прогнозовані ЗУН (skills)
1.	Потужні суднові силові установки	Здатність аналізувати принцип роботи та управління системами головного двигуна
2.	Установки особливого призначення	Здатність охарактеризувати установки спеціального призначення, пояснюючи несправності в пристроях та способи їх усунення
3.	Стабільність швидкості	Здатність пояснити умови роботи пристроїв, що контролюють стабільність швидкості.
4.	Введення в паралель генераторів змінного струму	Здатність розповісти про умови для синхронізації генераторів змінного струму
5.	Захисні пристрої	Здатність проаналізувати необхідність застосування захисних пристроїв

З табл. 2 видно, що напрям і тематика ОК відповідають вимогам Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти (2001 р.) і вимогам ІМО модельного курсу 3.17 «Maritime English» та 7.08 «Electro-Technical Officer», а також згідно з положеннями правил III/1, III/2 та III/3 Розділу А Конвенції ПДНВ 78/95 (STCW-коду) для старших механіків та других механіків суден з головною руховою установкою потужністю від 750 до 3000 кВт згідно з положеннями правил III/6 та III/7 Розділу А Конвенції ПДНВ 78/95 (STCW-коду) для суднових електромеханіків.

Слід зазначити, що вивчення даної ОК відбувається лише у VI семестрі навчального року, оскільки у V семестрі студенти знаходяться на плавальній практиці у морі і набувають практичний досвід з майбутнього фаху. Тому, процес навчання ОК «Морська англійська мова» у своєму змісті та методах і підходах вже спирається на практичний досвід майбутніх фахівців.

Ця ОК «Морська англійська мова» до VIII семестру вже пов'язана з вивченням таких ОК як: Теоретичні основи електротехніки, Електричні машини, Суднова електроніка та силова перетворювальна техніка, Суднове високовольтне електрообладнання, Технічне обслуговування і ремонт навігаційного обладнання містка та суднових систем зв'язку, Технічна експлуатація, обслуговування і ремонт суднового електричного та електронного обладнання, Суднові автоматизовані електроприводи, Суднові автоматизовані електроенергетичні системи, Теорія і будова судна та основи суднової енергетики, Суднові інформаційно-вимірювальні системи і є передреквізитом до вивчення таких ОК як: «Ділова англійська мова», «Іноземна (англійська мова для академічних цілей)».

Отже, специфіка навчання англійської мови фахівців суднової енергетики полягає у:

– дуальності навчання: після другого курсу студенти проходять плавальну практику;

– змісті навчання їх майбутнього фаху: для першого курсу зміст навчання відповідає загальній морській тематиці, починаючи з другого курсу навчання відбувається його диференціація за спеціалізацією;

– на третьому курсі, після проходження плавальної практики зміст навчання видозмінюється у бік подання дидактичного матеріалу з урахуванням практичного досвіду майбутніх фахівців суднової енергетики.

Обмеженням дослідження можна вважати недостатньо глибокий аналіз наукових поглядів щодо терміну «навчання майбутніх фахівців» у зв'язку з обмеженою кількістю наукових розвідок, а також відсутність розгляду специфіки навчання дисциплін «Іноземна мова (англійська мова для академічних цілей)» та «Ділова англійська мова». Це може бути предметом подальших досліджень.

Перспективи подальших розвідок із напрямку. Відкритими для подальшого дослідження залишаються питання визначення змісту поняття «навчання англійської мови майбутніх фахівців суднової енергетики на засадах skills-based підходу» та виявлення компонентів, критеріїв, показників і характеристика рівнів підготовки майбутніх фахівців суднової енергетики під час навчання англійської мови на засадах skills-based підходу.

Наступним етапом запровадження у навчальний процес є розробка рекомендації щодо оптимізації навчального процесу та оновлення навчальних програм і посібників з урахуванням принципів skills-based підходу.

6. Висновки

1. Навчання англійської мови майбутніх фахівців суднової енергетики передбачає цілеспрямовану активну взаємодію викладача і студентів факультету суднової енергетики на заняттях з англійської мови (професійного спрямування) з метою передачі та усвідомленого засвоєння необхідних фахових ЗУН для забезпечення можливості майбутнім спеціалістам ефективно виконувати свої професійні функції;

2. Специфіка навчання англійської мови фахівців суднової енергетики полягає у дуальності навчання та його змісті.

Конфлікт інтересів

Автори декларують, що не мають конфлікту інтересів стосовно даного дослідження, в тому числі

фінансового, особистісного характеру, авторства чи іншого характеру, що міг би вплинути на дослідження та його результати, представлені в даній статті.

Фінансування

Дослідження проводилось без фінансової підтримки.

Доступність даних

Рукопис не має пов'язаних даних.

Використання засобів штучного інтелекту

Автори підтверджують, що не використовували технології штучного інтелекту при створенні представленої роботи.

Література

1. Міжнародна конвенція про підготовку і дипломування моряків та несення вахти 1978 року (1978). Міжнародна конвенція Міжнародної морської організації. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_053#Text
2. Манільські поправки до додатка до Міжнародної конвенції про підготовку і дипломування моряків та несення вахти (ПДНВ) 1978 року (1978). Поправки Міжнародної морської організації. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896_052#Text
3. Про затвердження Положення про звання осіб командного складу морських суден та порядок їх присвоєння (2013). Наказ Міністерства інфраструктури України № 567. 07.08.2013. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1466-13#n15>
4. Кодекс торговельного мореплавства України (1995). Кодекс України № 176/95-ВР. 23.05.1995. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176/95-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Про вищу освіту (2014). Закон України № 1556-VII. 01.07.2014. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> Last accessed: 07.06.2020
6. Про освіту (2017). Закон України № 2145-VIII. 05.09.2017. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
7. Про наукову і науково-технічну діяльність (2015). Закон України № 848-VIII. 26.11.2015. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
8. Про Державну національну програму "Освіта" ("Україна XXI століття") (1993). Постанова Кабінету Міністрів України № 896. 03.11.1993. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text>
9. Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні (2005). Указ президента України № 1013/2005. 04.07.2005. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1013/2005#Text>
10. Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах (1993). Наказ Міністерства освіти України № 161. 02.06.1993. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0173-93#Text>
11. Гончаренко, С. У. (1997). Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 373. Available at: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/106820/1/%D0%93%D0%BE%D0%BD%D1%87%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.%20%D0%9F%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%281%29.pdf>
12. Ягупов, В. В. (2002). Педагогіка. Київ: Либідь, 560. Available at: https://eduknigi.com/ped_view.php?id=23
13. Лозова, В. І., Троцько, Г. В. (2002). Теоретичні основи виховання і навчання. Харків: ОВС, 400. Available at: <https://dspace.hnpu.edu.ua/items/4cf5f96d-0962-4164-a3da-dbf5e33b9f35>
14. Машбиць, Ю. І. (2009). Навчальна технологія (психологічний аналіз). Актуальні проблеми психології: Психологічна теорія і технологія навчання, 8 (6), 166–177.
15. Чорна, Н. Б. (2012). Сутність та структура готовності до професійного саморозвитку майбутніх учителів мистецьких спеціальностей. Педагогічні науки. Вісник Запорізького національного університету, 1 (17), 192–196. Available at: <https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2012/ped-1-2012/192-196.pdf>
16. Пехота, О. М., Старева, А. М. (2005). Особистісно орієнтоване навчання: підготовка вчителя. Миколаїв: Іліон, 272. Available at: <https://e-catalog.mk.ua/CBS/143A47F6-A461-43C1-9584-4503F36436DA/>
17. Савчин, М. В., Царьов, Ю. О. (2006). Готовність офіцера до професійно-управлінської діяльності. Проблеми загальної та педагогічної психології, VIII (6), 243–250.
18. Коць, М. О. (1997). Комунікативна підготовка майбутнього вчителя інтеракційними методиками. [Автореф. дис. ... канд. психол. наук; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова].
19. Кулакова, М. В. (2006). Формування готовності до професійної діяльності в майбутніх фахівців у вищих морських навчальних закладах. [Дис. ... канд. пед. наук; Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського].
20. Карамушка, Л. М. (1997). Психологічні основи управління в системі середньої освіти. Київ: Інститут змісту та методів навчання, 180.
21. Костюшко, Ю. О. (2005). Педагогічні умови підготовки майбутнього вчителя до міжособистісної взаємодії в ситуації конфлікту. [Автореф. дис. ... канд. пед. наук; Житомирський державний університет імені Івана Франка].
22. Semichenko, V. A. (1992). Kontseptciia celostnosti i ee realizatciia v protsesse podgotovki budushchikh uchitelei. [Doctoral dissertation; National Pedagogical Dragomanov University].

23. Пелех, Ю. В. (2011). Проблемно-пошуковий підхід до визначення структури формування ціннісно-сислової готовності майбутнього педагога до професійної діяльності. Педагогічні науки. Збірник наукових праць, 47–52. Available at: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/934/1/Pelekh.pdf>

24. Тютюнник, О. В. (2012). Зміст і структура професійної готовності майбутніх соціальних педагогів до профілактики наркотичної залежності серед старшокласників. Освіта дорослих як фактор розвитку дорослої людини в умовах сучасних соціальних змін. Черкаси, 143–150.

25. Кондрашова, Л. В. (2006). Концепція «Взаємодії моральних і психологічних якостей у змісті педагогічного професіоналізму». Професійне становлення майбутнього вчителя, 6–34.

Received 29.07.2025

Received in revised form 20.08.2025

Accepted 28.08.2025

Published 24.09.2025

Ляшенко Уляна Ігорівна, кандидат педагогічних наук, кафедра англійської мови в судновій енергетиці, Херсонська державна морська академія, пр. Незалежності, 20, м. Херсон, Україна, 73000

E-mail: ulianaliashenko@gmail.com